

مقایسه سوگیری ورزشی (ورزش گرایی) ورزشکاران رشته‌های انفرادی

و گروهی و ارتباط آن با انگیزه مشارکت ورزشی

دکتر جواد فولادیان^۱، دکتر مهدی سهرابی^۲، دکتر سید رضا عطارزاده حسینی^۳، دکتر علیرضا فارسی^۴

۱ و ۲. استادیار دانشگاه فردوسی مشهد

۴. استادیار دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۶/۳۰

تاریخ دریافت مقاله: ۸۶/۹/۲۰

چکیده

هدف از مطالعه حاضر، مقایسه سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی و تعیین رابطه آن با انگیزه مشارکت ورزشی آنان بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع علی-مقایسه‌ای و همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش را ورزشکاران عضو تیم‌های منتخب استان خراسان رضوی در رده جوانان تشکیل دادند (۳۶۰ نفر). نمونه‌های این پژوهش ۳۰۰ ورزشکار دختر (۱۵۰ نفر) و پسر (۱۵۰ نفر) در رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی بودند که به صورت تصادفی-طبقه‌ای انتخاب شدند. در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه سوگیری ورزشی (SOQ) گیل و دیتیر (۱۹۸۸) برای ارزیابی سوگیری ورزشی و از پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) گیل و همکاران (۱۹۸۳) برای ارزیابی انگیزه مشارکت ورزشی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد بین سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی تیمی و انفرادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که ورزشکاران رشته‌های انفرادی نسبت به ورزشکاران رشته‌های تیمی رقابت طلب‌تر بودند ($p=0/027$) و تمایل به پیروزی در آنها نیز بیشتر است ($p=0/021$). اما ورزشکاران رشته‌های تیمی نسبت به ورزشکاران رشته‌های انفرادی هدف‌گراتر بودند ($p=0/034$). از بین سه مؤلفه سوگیری ورزشی در رشته‌های انفرادی، مؤلفه رقابت‌طلبی و در رشته‌های گروهی، مؤلفه هدف‌گرایی به عنوان مؤلفه‌های غالب شناسایی شدند. همچنین نتایج همبستگی نشان داد بین مؤلفه‌های رقابت‌طلبی، میل به پیروزی و هدف‌گرایی با عوامل انگیزشی، ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($p>0/05$).

واژه‌های کلیدی: سوگیری ورزشی، انگیزه مشارکت ورزشی، هدف‌گرایی

مقدمه

در بسیاری از نظریه‌های یادگیری انگیزش، مهم‌ترین عامل یادگیری یاد شده است. انگیزش را می‌توان به طور ساده جهت و شدت تلاش فرد تعریف کرد. این انگیزش در همه فعالیت‌های انسانی به چشم می‌خورد، ولی میزان و نوع آن بسته به شرایط متفاوت است. همچنین افراد نیز با توجه به منبع انگیزش متفاوتند؛ لذا آگاهی از این‌که چرا برخی افراد برای دستیابی به اهداف خود از انگیزش زیادی برخوردارند و برخی دیگر فاقد این انگیزشند، اهمیت خاصی دارد. روان‌شناسان ورزشی به گونه‌های متعددی از انگیزش با مفاهیم خاصی توجه کرده‌اند؛ از جمله انگیزه پیشرفت، انگیزه رقابت، انگیزه درونی، انگیزه بیرونی و ... از این رو انگیزش یکی از مهم‌ترین مباحث حیطه روان‌شناسی ورزشی است. انگیزه مشارکت نوع خاصی از انگیزش، مربوط به بحث تفاوت‌های فردی برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی است؛ زیرا بسته به تفاوت‌های فردی و رشته‌های مختلف ورزشی، نوع انگیزش افراد در دستیابی به اهداف (اهداف ورزشی) متفاوت است (۱).

موضوع انگیزش مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی به این مطلب اشاره دارد که بین افراد از لحاظ انگیزه برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی تفاوت وجود دارد. شناخت عواملی همچون تفاوت رشته‌های ورزشی، سنی، جنسی و فرهنگی به برنامه‌ریزی مؤثر برای رفع نیازهای آنان کمک خواهد کرد. روان‌شناسان ورزشی معتقدند ورزشکاران نخبه و استثنایی به فعالیت برای پیروزی تمایل زیادی دارند. آنها از پیروزی لذت می‌برند و از شکست متنفرند. آنها مبارزه را دوست دارند و از حس رقابت‌طلبی قوی برخوردارند. این واقعیت به این نکته اشاره دارد که پیشگویی موفقیت‌آتی، برای افرادی امکان‌پذیر است که رقابت و پیروزی را دوست دارند و برای رسیدن به این پیروزی انگیزه‌های کافی دارند و برای این هدف تلاش زیادی به کار می‌برند (۲).

موفقیت‌گرایی و پیشرفت‌گرایی به تمایل فرد و برخوردار از تسلط یا مبارزه‌طلبی برای رسیدن به یک موقعیت بهتر اطلاق می‌شود. این تمایل براساس برخی نظریه‌ها به طور مستقیم به نوع هدف تعیین شده از سوی فرد و نیز میزان اهمیت هدف بستگی دارد. پیشرفت در رقابت‌های ورزشی (ورزش‌گرایی) به هدف‌گرایی فرد وابسته است که این هدف‌گرایی یا مبتنی بر تکلیف‌گرایی یا خودگرایی است. به منظور ارزیابی انگیزه مشارکت و هدف‌گرایی ورزشی (سوگیری ورزشی) ابزارهای مختلفی از جمله پرسش‌نامه انگیزه مشارکت^۱ (PMQ) و

پرسش‌نامه سوگیری ورزشی^۱ (SOQ) وجود دارد. گیل و همکاران^۳ (۱۹۸۳) به منظور بررسی انگیزه مشارکت ورزشی جوانان پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) را تهیه کرد. پرسش‌نامه سوگیری ورزشی (SOQ) از سه خرده مقیاس رقابت‌طلبی^۲، میل به پیروزی^۳ و هدف‌گرایی^۴ تشکیل شده است. گیل بین هدف‌گرایی، رقابت‌طلبی و تمایل به پیروزی تفاوت قائل شد. تمایل به پیروزی و هدف‌گزینی، بازتابی از انتخاب‌ها و پاسخ‌های فردی در طی فعالیت ورزشی است. ورزشکارانی که به پیروزی تمایل دارند، همواره سعی می‌کنند برنده شوند و از بازنده شدن در ورزش دوری می‌کنند. آنها موفقیت را در مقایسه با دیگران ارزیابی می‌کنند. آنهایی که هدف‌گرا هستند بر روی اهداف شخصی در ورزش تمرکز دارند و موفقیت را در مقایسه با خودشان ارزیابی می‌کنند. هر دوی آنها به اجرای مطلوب تمایل دارند. در مقایسه با سوگیری هدفی و تمایل به برنده شدن، سوگیری رقابتی به شدت روی انتخاب فرد برای شرکت در ورزش‌های رقابتی تاثیر می‌گذارد. افرادی که به شدت رقابت‌طلبند برای جستجو و پیوستن به ورزش رقابتی برانگیخته می‌شوند (۳،۴).

در بسیاری از مطالعات درباره گروه‌های سنی مختلف و جنسیت‌های متفاوت در رشته‌های مختلف ورزشی در زمینه سوگیری ورزشی (ورزش‌گرایی) مطالعه شد. از جمله در مطالعات گیل و زوالتوسکی^۵ (۱۹۹۶) تانوپولس^۶ (۲۰۰۴) و اکایاما^۷ (۲۰۰۵) لین جانسون^۸ (۱۹۹۹) نوربخش^۹ (۲۰۰۶) الیان و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۶) و ماکای^{۱۱} (۲۰۰۶) که تفاوت‌های بسیاری در سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی مشاهده کردند (۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱). همچنین در مطالعات گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶) لین جانسون (۱۹۹۹) کلت^{۱۲} (۲۰۰۰) استوارت^{۱۳} (۲۰۰۳) و جان لاتا^{۱۴} (۲۰۰۶) ارتباط انگیزه مشارکت ورزشی با عواملی همچون گروه‌های سنی، جنس و رشته ورزشی بررسی و بر تفاوت انگیزه مشارکت در دوره‌های سنی و

2-Sport Orientation Questionnaire

3 -Gill et al

1- Competitiveness

2- Win orientation

3- Goal orientation

4- Gill, & Dziewaltowski

5- Tanapolos

6 -Wakayama

7- Jensen

8- Nourbakhsh

9- Elaine et al

10- Mackay

11- kolt

12- Stuart

13- John.Lata

رشته‌های ورزشی مختلف تأکید شد (۵، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۴). مطالعات نشان داده‌اند سوگیری‌های هدف و سوگیری‌های ورزشی به طور متفاوت بر رفتارهای مشارکت‌کنندگان در ورزش و فعالیت بدنی تاثیر می‌گذارد. به نظر می‌رسد نیازهای روان‌شناختی متفاوتی افراد را به سوی رشته‌های مختلف ورزشی اعم از فردی و گروهی سوق می‌دهد و به‌نظر می‌رسد افراد از مشارکت در رشته‌های گوناگون ورزشی انگیزه‌های متفاوت داشته باشند یا درصدد برآوردن اهداف متفاوتی باشند. همچنین این مطالعات نیز نشان داده‌اند سوگیری ورزشی و انگیزه‌های مشارکت ورزشی با یکدیگر ارتباط دارند و تحت تاثیر فرهنگ‌ها و مسایل جمعیت شناختی و جامعه‌شناسی جوامع قرار می‌گیرند (۱، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۱۶). با توجه به موارد یاد شده و نتایج مطالعات انجام شده در ارتباط با تفاوت‌های موجود میان انگیزه‌های مشارکت ورزشکاران، تفاوت‌ها در سوگیری‌های هدف، تعامل و ارتباط تأیید شده میان انگیزه‌های مشارکت و سوگیری‌های هدف و اثر آنها بر رفتار و همچنین تنوع نتایج به‌دست آمده، هدف اصلی پژوهش حاضر مقایسه سوگیری ورزشی (ورزش گرایی) ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی و ارتباط آن با انگیزه مشارکت ورزشی است.

روش‌شناسی تحقیق

روش این تحقیق توصیفی و از نوع علی - مقایسه‌ای و همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ورزشکاران عضو تیم‌های منتخب استان خراسان رضوی در رده جوانان است (۳۶۰ نفر). نمونه‌های این پژوهش را ۳۰۰ ورزشکار دختر (۱۵۰ نفر) و پسر (۱۵۰ نفر) در رشته‌های ورزشی انفرادی (شنا، دوومیدانی، ژیمناستیک و رزمی) و گروهی (والیبال، بسکتبال، فوتبال و فوتسال) تشکیل می‌دادند که به صورت تصادفی - طبقه‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه سوگیری ورزشی (SOQ) گیل و دیتز (۱۹۸۸) برای ارزیابی سوگیری ورزشی و از پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) گیل و همکاران (۱۹۸۳) برای ارزیابی انگیزه مشارکت ورزشی استفاده شد. پرسش‌نامه سوگیری ورزشی حاوی ۲۵ سؤال است که با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) نمره‌گذاری می‌شود. پرسش‌نامه سوگیری ورزشی از سه خرده مقیاس رقابت‌طلبی، میل به پیروزی و هدف‌گرایی تشکیل شده است؛ خرده مقیاس رقابت‌جویی شامل ۱۳ سؤال است که

احساس فرد را در مورد رقابت با دیگران اندازه‌گیری می‌کند، خرده مقیاس میل به پیروزی (پیروزی‌گرایی) ۶ سؤال دارد که احساس فرد را درباره کسب موفقیت مطلوب در رقابت نشان می‌دهد و خرده مقیاس هدف‌گرایی نیز ۶ سؤال دارد که احساس فرد را از اجرای ورزشی به شکل مطلوب نشان می‌دهد. بنابراین از طریق جمع‌آوری امتیاز هر خرده مقیاس می‌توان در کل امتیاز سوگیری ورزشی (ورزش‌گرایی) هر فرد را محاسبه کرد. بدین شکل که هر چقدر امتیاز محاسبه شده از هر یک از سه خرده مقیاس به طور جداگانه و کل ورزش‌گرایی بیشتر باشد، نشان دهنده آن است که فرد مورد نظر از تمایل بیشتری برای حضور در رقابت و پیروزی در آن برخوردار است و برعکس. همچنین آزمودنی‌ها قبل از تکمیل پرسش‌نامه، اطلاعات مربوط به مشخصات فردی (سن، جنس، رشته ورزشی، وضعیت تحصیلی، وضعیت قهرمانی) را تکمیل کردند. روایی و پایایی پرسش‌نامه سوگیری ورزشی در پژوهش بهرام و شفیق زاده (۱۳۸۲) ارزیابی و تأیید شد، به طوری که پایایی زمانی برای پرسش‌نامه مذکور ۹۰٪ و ثبات درونی خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه‌ها نیز از ۷۴٪ تا ۸۹٪ گزارش شده است (۲). در مطالعه حاضر نیز پایایی زمانی پرسش‌نامه مذکور ۹۳٪ و ثبات درونی خرده مقیاس‌های آن از ۷۱٪ تا ۹۲٪ به دست آمد. پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی شامل ۳۰ سوال با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (خیلی مهم تا بدون اهمیت) است. روایی و پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر تأیید شد. پایایی زمانی پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی ۸۹٪ و ثبات درونی خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه نیز از ۷۶٪ تا ۸۸٪ محاسبه شد. در مطالعه حاضر تحلیل عاملی پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی، هشت مؤلفه^۱ را شناسایی کرد. در این مطالعه از روش‌های آماری تحلیل واریانس چند متغیره و ضریب همبستگی چند متغیری برای آزمون تفاوت‌های بین خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه‌ها میان ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی و همچنین تعیین رابطه بین آنها استفاده شد. برای تعیین اعتبار عاملی اکتشافی پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی، از روش تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی و برای تعیین اعتبار عاملی تأییدی آن از الگوی معادلات ساختاری و به منظور تعیین ثبات درونی و پایایی پرسش‌نامه از روش‌های آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

۱. موفقیت، جو گروهی یا گروه‌گرایی، آمادگی، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی، بهبود و توسعه مهارت، دوست‌یابی و تفریح

نتایج تحقیق

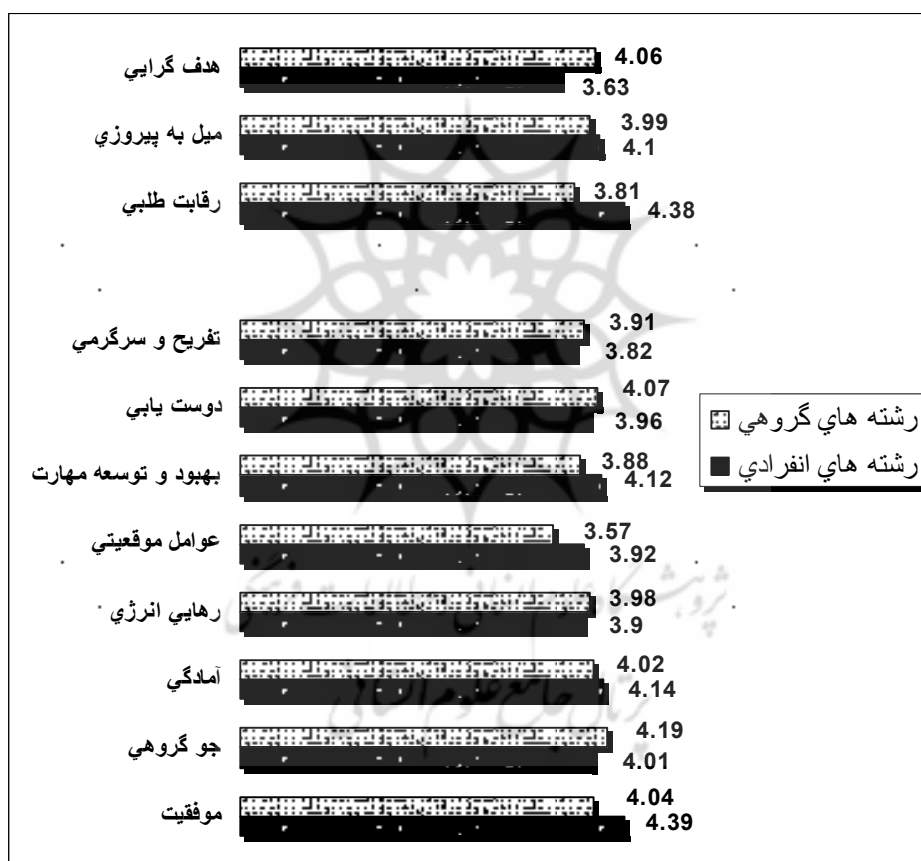
یافته‌های توصیفی مؤلفه‌های شناسایی شده در پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی در رشته‌های انفرادی و گروهی در قالب جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی مؤلفه‌های شناسایی شده در پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته‌های انفرادی و گروهی

گروهی		انفرادی		رشته‌های ورزشی	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	شاخص آماری متغیر	
۰/۳۱	۴/۰۴	۰/۲۸	۴/۳۹	موفقیت	
۰/۴۴	۴/۱۹	۰/۳۱	۴/۰۱	جو گروهی	
۰/۳۵	۴/۰۲	۰/۳۴	۴/۱۴	آمادگی	
۰/۲۹	۳/۹۸	۰/۳۴	۳/۹۰	رهایی انرژی	
۰/۳۹	۳/۵۷	۰/۲۹	۳/۹۲	عوامل موقعیتی	
۰/۴۲	۳/۸۸	۰/۳۲	۴/۱۲	بهبود و توسعه مهارت	
۰/۳۳	۴/۰۷	۰/۲۸	۳/۹۶	دوست یابی	
۰/۳۰	۳/۹۱	۰/۲۸	۳/۸۲	تفریح و سرگرمی	
۰/۲۹	۳/۸۱	۰/۲۴	۴/۳۸	رقابت طلبی	
۰/۳۲	۳/۹۹	۰/۲۷	۴/۱۰	میل به پیروزی	
۰/۲۸	۴/۰۶	۰/۳۱	۳/۶۳	هدف‌گرایی	

نتایج نشان می‌دهد ورزشکاران رشته‌های انفرادی در مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، بهبود و توسعه مهارت‌ها و عوامل موقعیتی (از مؤلفه‌های PMQ) و در مؤلفه‌های رقابت‌طلبی و میل به پیروزی (از مؤلفه‌های SOQ) نمرات بهتری کسب کردند. این نتایج برای ورزشکاران رشته‌های گروهی نیز به ترتیب در مؤلفه‌های جو گروهی، دوست‌یابی، موفقیت و آمادگی (از مؤلفه‌های PMQ) و در مؤلفه‌های هدف‌گرایی (از مؤلفه‌های SOQ) مشاهده شد. نمودار (۱) میانگین نمرات کسب شده را در مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی در رشته‌های انفرادی و گروهی نشان می‌دهد.

در جدول (۲) نتایج تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) برای اندازه‌گیری تفاوت بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی گردآوری شده است. مقادیر (F) و سطوح معناداری ارائه شده در جدول (۲) نشان می‌دهد که سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی در هر سه خرده مقیاس رقابت طلبی، تمایل به پیروزی و هدف‌گرایی تفاوت معنی‌داری دارد. بررسی تعقیبی داده‌ها نشان داد که در رشته‌های انفرادی، مؤلفه رقابت‌طلبی و در رشته‌های گروهی، مؤلفه هدف‌گرایی، مؤلفه‌های اصلی و تاثیرگذار هستند.

نمودار ۱. میانگین نمرات مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی

جدول ۲. خلاصه نتایج تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) برای آزمون تفاوت بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی

منبع تغییرات	شاخص آماری متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	مقدار F	سطح P
رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی	رقابت‌طلبی	۱/۰۸۷	۱	۰/۶۲۴	۳/۳۲	۰/۰۲۷
	میل به پیروزی	۱/۲۳۴	۱	۰/۷۸۶	۳/۷۶	۰/۰۲۱
	هدف‌گرایی	۱/۰۱۰	۱	۰/۵۷۹	۳/۰۸	۰/۰۳۴
خطا	رقابت‌طلبی	۳۴/۲۳۹	۲۹۹	۰/۱۸۴	-	-
	میل به پیروزی	۳۸/۴۵۶	۲۹۹	۰/۱۹۶	-	-
	هدف‌گرایی	۳۲/۵۲۳	۲۹۹	۰/۱۴۸	-	-
کل	رقابت‌طلبی	۳۴۵۲/۷۴۵	۳۰۰	-	-	-
	میل به پیروزی	۳۸۷۶/۱۴۳	۳۰۰	-	-	-
	هدف‌گرایی	۳۱۳۴/۲۷۸	۳۰۰	-	-	-

روابط بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی در رشته‌های انفرادی و گروهی در جدول‌های (۳ و ۴) ارائه شده است. ضرایب همبستگی ارائه شده جدول (۳) نشان می‌دهد در رشته‌های انفرادی بین مؤلفه هدف‌گرایی با تمامی مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، عوامل موقعیتی و بهبود مهارت‌ها و همچنین بین مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی و بهبود مهارت‌ها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۳. مجموع رابطه‌های بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته‌های انفرادی

تفریح و سرگرمی	دوست یابی	بهبود مهارت‌ها	عوامل موقعیتی	رهایی انرژی	آمادگی	جو گروهی	موفقیت	(PMQ) (SOQ)
۰/۱۳ =P ۰/۰۵۷	-۰/۰۸ =P ۰/۲۷	*۰/۳۹ =P ۰/۰۱۲	*۰/۲۹ =P ۰/۰۴۲	-۰/۱۰ ۰/۰۸۷ =P	*۰/۳۲ =P ۰/۰۲۲	۰/۰۸ =P ۰/۲۵	*۰/۴۱ =P ۰/۰۰۵	رقابت طلبی
۰/۱۶ =P ۰/۰۵۲	-۰/۰۹ =P ۰/۷۵	*۰/۴۱ =P ۰/۰۲۱	*۰/۲۲ ۰/۰۳۸ =P	*۰/۲۵ ۰/۰۳۹ =P	*۰/۲۴ ۰/۰۴۳ =P	۰/۱۱ =P ۰/۷۸	*۰/۴۰ =P ۰/۰۰۲	میل به پیروزی
*۰/۲۷ =P ۰/۰۲۲	*۰/۳۱ =P ۰/۰۰۲	*۰/۲۹ =P ۰/۰۲۲	*۰/۲۸ =P ۰/۰۱۱	*۰/۲۹ ۰/۰۳۴ =P	*۰/۲۶ =P ۰/۰۱۷	*۰/۳۳ =P ۰/۰۱۸	*۰/۱۹ ۰/۰۴۶ =P	هدف‌گرایی

ضرایب همبستگی ارائه شده در جدول (۴) نشان می‌دهد در رشته‌های گروهی بین مؤلفه هدف‌گرایی با تمامی مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، جو گروهی، آمادگی، رهایی انرژی و بهبود مهارت‌ها و همچنین بین مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، جو گروهی، آمادگی، رهایی انرژی و بهبود مهارت‌ها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۴. مجموع رابطه‌های بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته‌های گروهی

تفریح و سرگرمی	دوست یابی	بهبود مهارت‌ها	عوامل موقعیتی	رهایی انرژی	آمادگی	جو گروهی	موفقیت	(PMQ) (SOQ)
-۰/۰۹ =P ۰/۳۴	۰/۱۴ =P ۰/۱۹	*۰/۲۷ =P ۰/۰۲۴	۰/۰۹ =P ۰/۶۵	*۰/۲۱ ۰/۰۴۸ =P	*۰/۳۱ =P ۰/۰۱۱	*۰/۴۲ =P ۰/۰۰۱	*۰/۲۳ =P ۰/۰۲۰	رقابت‌طلبی
۰/۱۲ =P ۰/۰۷۵	۰/۱۱ =P ۰/۰۵۹	*۰/۳۲ =P ۰/۰۱۲	-۰/۰۷ =P ۰/۲۵	*۰/۲۳ =P ۰/۰۲	*۰/۲۱ ۰/۰۲۳ =P	*۰/۲۹ =P ۰/۰۲۱	*۰/۲۷ =P ۰/۰۱۵	میل به پیروزی
*۰/۲۲ =P ۰/۰۲۲	*۰/۳۸ =P ۰/۰۰۵	*۰/۲۹ =P ۰/۰۳۲	*۰/۲۱ =P ۰/۰۳۰	*۰/۲۶ ۰/۰۳۴ =P	*۰/۲۶ =P ۰/۰۲۱	*۰/۴۲ ۰/۰۰۵ =P	*۰/۲۹ =P ۰/۰۳۲	هدف‌گرایی

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی داده‌های تحقیق در تحلیل مؤلفه‌های سوگیری ورزشی نشان داد در رشته‌های انفرادی، مؤلفه رقابت‌طلبی و در رشته‌های گروهی، مؤلفه هدف‌گرایی، مؤلفه‌های اصلی و تاثیرگذار هستند. نتایج پژوهش نشان داد بین سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی اختلاف معنی‌داری وجود دارد؛ این نتایج با یافته‌های زوال‌توسکی (۱۹۹۶) تانوپولس (۲۰۰۴)، واکایاما (۲۰۰۵) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد (۱۱،۷،۶،۵) اما با نتایج تحقیق رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۴) و مارتین و گیل (۱۹۹۵) همخوانی ندارد یکی از عوامل مهم در بروز اختلاف در سوگیری ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی سطح مهارت و میزان تلاش و انگیزش آنان است. در واقع میزان فعالیت افراد تا حد زیادی تحت تأثیر باور آنها درباره نتایج احتمالی این فعالیت‌ها قرار می‌گیرد؛ به عبارت دیگر افرادی که نتایج را قابل دستیابی می‌دانند، حتی اگر دستیابی به آن نتایج خیلی مشکل باشد باز هم برای رسیدن به آنها تلاش بیشتری به کار می‌گیرند و این میزان تلاش می‌تواند بروز تفاوت را در سوگیری ورزشی آنها توجیه کند (۱۸،۱۷). بنابراین سطح مهارت و میزان تلاش ورزشکاران ممکن است یک عامل اصلی در بروز تفاوت‌ها در سوگیری‌ها باشد. از این رو به نظر می‌رسد تفاوت نتایج مطالعه حاضر را با پژوهش‌های مورد اشاره باید در اختلاف عواملی همچون سطح مهارت و میزان تلاش ورزشکاران جستجو کرد.

نتایج نشان داد که بین مؤلفه رقابت‌طلبی ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی اختلاف معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد بین تمایل به پیروزی ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ این نتایج با یافته‌های گیل، ویلیامز و همکاران (۱۹۹۶) و دانیل آر چک و همکاران (۲۰۰۳) تانوپولس (۲۰۰۴) واکایاما (۲۰۰۵) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد، درحالی که با یافته‌های امانوئل و همکاران (۱۹۹۵) و رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۴) همخوانی ندارد. یکی از دلایل موجود در این مورد می‌تواند عواملی انگیزشی مانند توقع مربیان، دوستان، هم تیمی‌ها، خانواده و... باشد که پیروزی‌گرایی و رقابت‌طلبی افراد و تیم‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و باعث می‌شود اغلب افراد بیشتر به برنده شدن در مسابقات بیندیشند. با وجود این به نظر می‌رسد این عوامل انگیزشی در ورزشکاران رشته‌های انفرادی مؤثرتر بوده است. در واقع حس رقابت بیشتر در رشته‌های ورزشی انفرادی و کاهش مسئولیت و تلاش همه جانبه افراد در رشته‌های گروهی که با اصل رینگلمن^۱ و بیهودگی اجتماعی (افت اجتماعی)^۱ (۱۹) همخوانی دارد، موجب بروز

1 -The Ringelmann effect

این اختلاف شده است. اصل افت اجتماعی، کاهش تلاش همه‌جانبه و حس مسؤولیت‌پذیری را همراه با افزایش تعداد نفرات یادآور می‌شود. نتایج تحقیق در مورد مؤلفه هدف‌گرایی نشان داد بین هدف‌گرایی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه با یافته امانوئل و همکاران (۲۰۰۱) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد، در حالی که با یافته‌های مارتین و گیل (۱۹۹۵) رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۴) همخوانی ندارد. دودا^۲ (۱۹۹۳) در نظریه انگیزش پیشرفت خود بیان می‌کند: افرادی که از انگیزه‌های تکلیف‌گرایی بیشتری برخوردارند اعتماد به نفس بیشتری دارند و در شرایط دشوار بهتر عمل می‌کنند؛ براساس این نظریه، ممکن است تفاوت انگیزه‌های تکلیف‌گرایی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی عاملی برای بروز تفاوت هدف‌گرایی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی باشد (۱۵).

نتایج آزمون‌های همبستگی نشان داد به‌طور کلی بین سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی با مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد (جدول‌های ۳ و ۴). به طوری که مهم‌ترین مؤلفه‌های انگیزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی شامل موفقیت، آمادگی، بهبود مهارت‌ها و عوامل موقعیتی بود. این مؤلفه‌ها در رشته‌های گروهی شامل موفقیت، آمادگی، بهبود مهارت‌ها و عوامل موقعیتی، رهایی انرژی و جو گروهی بود. این یافته با نتایج تحقیقات کلت (۲۰۰۰)، الیان (۲۰۰۶) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد (۱۱، ۱۰، ۱۲) این در حالی است که گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶) نتایج متناقضی را گزارش کردند (۵). یکی از دلایل این تناقض یافته‌ها، شاید تفاوت در دامنه سنی، میزان مهارت نمونه‌ها و رشته‌های ورزشی مورد مطالعه باشد. نتایج مطالعات نشان می‌دهد با افزایش سن و سطح مهارت، انگیزه‌های درونی برای مشارکت ورزشی نیز افزایش می‌یابد و افراد، کمتر به انگیزه‌های بیرونی توجه می‌کنند (۱۹). به طور کلی پژوهشگران به نقش سوگیری‌های هدف در عملکرد ورزشی و انگیزه‌های مشارکت ورزشکاران اشاره کردند و یادآور شده‌اند که همبستگی این سوگیری‌ها با عملکرد و انگیزه‌های مشارکت ورزشکاران مثبت است. با این حال مؤلفه‌های انگیزشی در رشته‌های انفرادی و گروهی متفاوت است. تفاوت‌های فردی در سوگیری هدف مبتنی بر خود یا تکلیف ممکن است در نتیجه فرایند اجتماعی شدن در شرایط تکلیف باشد. همچنین می‌توان گفت: سوگیری هدف مبتنی بر تکلیف، رضایت بیشتری در افراد ایجاد می‌کند و لذت بیشتری را از تمرینات ورزشی در پی دارد. روابط همبستگی قوی‌تر میان برخی

1 - Social Loafing

3 - Duda

مؤلفه‌های انگیزشی با سوگیری‌های هدف در رشته‌های گروهی ممکن است به این سبب باشد که در ورزش‌های انفرادی، فرد بیشتر با خود و مهارت مورد نظر سرو کار دارد، درحالی‌که در رشته‌های گروهی فرد تحت تأثیر اعضای تیم و تکلیف است. این نتایج اهمیت انگیزه‌ها در موفقیت افراد و مشارکت آنها در فعالیت‌های بدنی و ورزشی را متذکر می‌شود. با توجه به نتایج ارائه شده و از آنجا که ورزشکاران (رشته‌های انفرادی و گروهی) در سوگیری ورزشی و انگیزه‌های مشارکت ورزشی با یکدیگر تفاوت دارند، ضروری است که مربیان، این شرایط و ویژگی‌های انگیزشی و نیازهای رفتاری ورزشکاران را شناسایی کنند و با در نظر گرفتن این شرایط، نیازهای روانی، انگیزشی و رفتاری ورزشکاران را به شیوه مؤثرتری برآورده سازند.

منابع :

۱. گیل، دایان، (۱۳۸۳) پویایی‌های روان‌شناختی در ورزش، مترجم نورعلی خواجهوند، چاپ اول، نشر کوثر.
۲. بهرام، عباس (۱۳۸۲)، تعیین اعتبار و پایایی پرسش‌نامه ورزش‌گرایی بین دانش‌آموزان، دانشجویان و ورزشکاران، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
3. Gill, D. L., & Deter, T. E (1988) Development of the sport orientation questionnaire. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59(3), 191-202.
4. Gill, D.L (1993) "Competitiveness and competitive orientation in sport" *Handbook of research on sport psychology*, pp. 314-327 .
5. Gill, D.L, Dzewaltowski, D.A (1996) "Competitive orientations among intercollegiate athletes: Is winning the only thing?" *The Sport Psychologist*, 2, 212-221.
6. Thanopolos et al. (2000) Assessment of athletes' orientation in the field of aquatic sports. University of Greece. *International Journal of sport psychology*, 35(2), 219-229.
7. Wakayama et al. (2002) Exploratory factor analysis of the sport questionnaire and the task and ego orientation questionnaire in a Japanese sport setting. *Perceptual motor skills*, 67, 567-579.
8. Jensen .I (1999) the relationship between perfectionism eating disorders and participation motivation among female distance runners. California state university.
9. Nourbakhsh et al (2006) A comparison of participation motivation for sport active university student athletes and its relationship with their orientation. Lausanne -Switzerland.
10. Elaine et al. (2006) participation motive in leisure center physical activities. *Journal of sport psychology*, 56, 75-87.

11. Mackay. (2006) Participation motivation in martial artists in the west midlands region of England. *Journal of sport science and medicine*, 22.pp.28-34.

12. Kolt .g. s (2000) physical activity in older Australians: Research for participation.2000 preolympic congress sport medicine and physical education.

13. Stuart et al (2003) correlates of achievement goal orientation in physical activity: A systematic review of research. *European journal of sport science*.vol 3.Nom 5.pp1-20.

14. John.Lata (2006) "an analysis of goal achievement orientation and sport morality levels of division I-A non-revenue collegiate athletes" degree of doctor of philosophy. Spring (pp.40-91-91.)

15. Duda, J.L (1993) Motivation in sport settings. A goal perspective approach. In. G Roberts, *Motivation in sport and exercise* (pp 57-91) Human kinetics.

16. Elizabeth Daniels,et al(2005)" The Relation Between Sport Orientations and Athletic Identity Among Adolescent Girl and Boy Athletes" *Journal of Sport Behavior*,Vol,28,No,4.

۱۷. رضانی‌نژاد، رحیم و همکاران ۱۳۸۴ «مقایسه جهت گیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دانشگاه گیلان» نشریه حرکت، شماره ۲۶، صفحه ۷۲-۵۹.

18. Gill .D .L .,Kelley ,b.c , martin ,j.j, caruzo,c.m. (1991) "A comparison of competitive- orientation measures", *journal of sport & exercise psychology* (JSEP),13(3),266-280.

۱۹. مارک اچ انشل ۱۹۹۵، روان‌شناسی ورزش از تئوری تا عمل، ترجمه دکترسید علی اصغر مسدد، انتشارات اطلاعات.